

СПРОЩЕНИЙ МЕТОД ОЦІНКИ ІНТЕНСИВНОСТІ ТЕПЛООБМІНУ ЗА УМОВ ЛАМІНАРНОЇ ТЕЧІЇ НЕНЬЮТОНІВСЬКИХ РІДИН В КРУГЛИХ ТРУБАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Числовий аналіз показав, що спрощений метод оцінки інтенсивності теплообміну за умов ламінарної течії неньютонівських рідин в круглих трубах дає результати з незначним відхиленням від результатів існуючого методу. Ці результати корисні для оцінки інтенсивності теплообміну в областях в'язкісно-гравітаційного і перехідного режиму течії неньютонівської рідини в каналах за умов застосування експериментально розрахункового методу.

Ключові слова: коефіцієнт тепловіддачі, не ньютонівська рідина, умовна в'язкість, реологічні властивості.

Abstract

Numerical analysis showed that the simplified method for estimating the intensity of heat transfer under conditions of laminar flow of non-Newtonian fluids in circular pipes produces results with a slight deviation from the results of the current method. These results are useful for measuring the intensity of heat exchange in the areas viscosity gravity-flow regime transition and non-Newtonian fluid in the channels when used experimentally calculation method

Keywords: heat transfer coefficient, non-Newtonian fluid, conditional viscosity, rheology properties.

Дослідження відносяться до прогнозування інтенсивності теплообміну в складних рідинах за умов їх течії в гладких трубах.

Процес тепловіддачі за умов течії рідини в трубах є більш складним в порівнянні з процесом тепловіддачі за умов омивання поверхні необмеженим потоком. Поперечний переріз труби має кільцеві розміри. А отже, починаючи з деякої відстані від входу, рідина по всьому поперечному перерізу труби відчуває гальмуючу дію сил в'язкості, відбувається зміна температур рідини як по перерізу так і по довжині каналу. Все це відбивається на тепловіддачі [1].

Мета розширення достовірності застосування ЕРМ для визначення інтенсивності теплообміну в складних сумішах.

Тепловіддача за умов гідродинамічно і термічно стабілізованої ламінарної течії в гладких трубах круглого поперечного перерізу може бути розрахована за аналітично одержаною залежністю $Nu_d \approx 4,36$ при $q_c = \text{const}$. При $t_c = \text{const}$ згідно теорії $Nu_d \approx 3,66$. Значення Nu одержано за умов параболічного розподілення швидкостей.

Якщо довжина труби більше довжини початкової теплової ділянки і теплообмін має місце з початку труби, середні коефіцієнти тепловіддачі за умов в'язкої течії для ньютонівської рідини можуть бути визначенні за рівнянням [1].

$$\overline{Nu} = 1,55 \left(\text{Pe} \frac{d}{L} \right)^{1/3} (\mu_c / \mu_p)^{-0,14} \varepsilon_1, \quad (1)$$

$$\text{де } \text{Pe} = \frac{wl}{a},$$

де w – швидкість рідини, м/с; l – визначальний розмір, м; a – коефіцієнт температуропровідності, м²/с; d – діаметр трубопроводу, м; L – довжина трубопроводу; μ_c – динамічна в'язкість рідини при температурі стінки, Па·с; μ_p – динамічна в'язкість рідини при температурі рідини, Па·с.

Середнє число Нуссельта без врахування дисипації енергії руху для неньютонівської рідини[2]

$$\overline{Nu}^{nis} = 1,572 \left(\delta Pe \frac{d}{L} \right)^{1/3} \left\{ 1 - \exp \left[\begin{array}{l} 1,87a \left(\frac{1}{Pe} \frac{L}{d} \right)^{0,12} - \\ - 2,35 \left(\frac{1}{Pe} \frac{L}{d} \right)^{-0,03} \end{array} \right] \right\} \left(\frac{\mu_m^*}{\mu_\omega^*} \right)^v, \quad (2)$$

де $\delta = (m + 1)/4\omega(1 - a)$;

$$\bar{\omega} = a^2 + 2a(1 - a) \frac{m + 1}{m + 2} + (1 - a)^2 \frac{m + 1}{m + 3} ;$$

$$v = 0,14m + (0,46 + 0,38 \lg m)a ;$$

$$\left(\frac{\mu_m^*}{\mu_\omega^*} \right) = \left(\frac{\mu_0^*}{\mu_\omega^*} \right)^{n'}$$

де $n' = A \left(\lg Pe \frac{d}{L} - 1 \right)^{1/3} + C$;

$$A = 0,57m^{-1,065} - 0,71m^{-1,355}a ;$$

$$C = 0,3 - 0,028m + (0,113 + 0,133m)a .$$

Нижче покажемо на конкретному прикладі з неньютонівською рідиною (модель Гершеля-Балклі), що застосувавши поняття " уявної в'язкості " ($\mu_{уяв} = \tau / \dot{\gamma}$), дозволяє замість складної залежності (2) застосовувати – (1).

Приклад. Вихідні дані: витрата охолоджуючої неньютонівської рідини $G = 200$ кг/год = 0,056 кг/с, температура рідини на вході в холодильник $t_0 = 100$ °С, необхідна температура рідини після холодильника $t_{к.з} = 85$ °С, температура холодоагента (вода) на вході в холодильник $t_b = 18$ °С, реологічні і теплофізичні константи неньютонівської рідини: $E_0/R = 2041,2$ К, $E/R = 7057,8$ К, $k_0 = 0,0709$ Па, $k_1 = 0,000064$ Па·с^{1/m}, $m = 1,86$, $\rho_{20} = 936$ кг/м³, $\lambda_{20} = 0,1474$ Вт/(м·К), $Cp_{20} = 2122,9$ Дж/(кг·К), $\beta = 0,00059$ К⁻¹, $\alpha = 0,0017$ К⁻¹, $\gamma = 0,00238$ К⁻¹.

Рівняння, відоме в літературі як модель Гершеля-Балклі, в термінах одновимірного зсуву має вигляд

$$\tau = \tau_0 + k \left| \dot{\gamma} \right|^{1/m-1} \dot{\gamma}. \quad (3)$$

Реологічне рівняння з врахуванням температурної залежності τ_0 і k

$$\tau = k_0 \exp(E / RT) + k_1 \left| \dot{\gamma} \right|^{1/m-1} \exp(E / RT), \quad (4)$$

застосовано для визначення рівняння (3) за умов сталої температури $t = \text{const}$.

За результатами розрахунків одержали наступні результати:

- методика (Фройштетера Г. Б.) розрахунку безрозмірного коефіцієнта тепловіддачі Nu від неньютонівської рідини (модель Гершеля- Балклі) – $\overline{Nu}^{nis} = 4,6$;
- запропонована методика, з використанням поняття «уявна в'язкість» і моделі ньютонівської рідини показала, що $\overline{Nu}^{nis} = 4,7$;
- розбіжність < 2,2 %.

Таким чином, в обмеженому діапазоні параметрів застосовування критеріального рівняння теплообміну ньютонівської рідини для неньютонівської можливе.

На наш погляд, в цьому випадку механізми теплообміну в ньютонівській і не ньютонівській рідині збігаються. Результати дослідження приведені не для того, щоб замінити напрацьовані класичні підходи [2-4] для визначення інтенсивності теплообміну за умов ламінарної течії. Ці дослідження потрібні для оцінки інтенсивності теплообміну в областях в'язкістно-гравітаційного і перехідного режиму течії неньютонівської рідини в каналах з застосуванням експериментально розрахункового методу (ЕРМ)[5-7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Исаченко В. П. Теплопередача / В. П. Исаченко, В. А. Осипова, А. С. Сукомел. – Москва: Энергия, 1969. – 440 с.
2. Фройштетер Г. Б. Течение и теплообмен неньютоновских жидкостей в трубах / Г. Б. Фройштетер, С. Ю. Данилевич, Н. В. Радионова. – Киев: Наукова думка, 1990. – 216 с.
3. Смольский Б. М. Реодинамика и теплообмен нелинейно в'язкопластичных материалов / Б. М. Смольский, З. П. Шульман, В. М. Гориславец. – Минск: Наука и техника, 1970. – 448 с.
4. Шульман З. П. Конвективный тепломассоперенос реологически сложных жидкостей / З. П. Шульман. – Москва: Энергия, 1975. – 352 с.
5. Ткаченко С. Й. Визначення параметрів «віртуальної модельної рідини» для оцінки інтенсивності теплообміну в реальних умовах теплотехнології// С. Й. Ткаченко, Т. Ю. Румянцева, Н. В. Пішеніна // Енергетика Київського політехнічного інституту. – 2014. - № 1. – С. 27 – 34.
6. Ткаченко С. Й. Тепломасообмінні та гідродинамічні процеси в елементах систем біоконверсії: монографія / С. Й. Ткаченко, Н. В. Резидент. – Вінниця: Універсум – Вінниця, 2011. – 132 с.
7. Ткаченко С. Й. Застосування поняття «модельна рідина» в експериментально-розрахунковому методі// С. Й. Ткаченко, Н. В. Пішеніна // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2012. - № 3. – С. 103 – 110. – ISSN 1997-9266.

Ярослав Анатолійович Єфремов — студент групи ТЕ-15м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: yefremov.yaroslav1993@gmail.com;

Андрій Вікторович Гижко — студент групи ТЕ-136, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Станіслав Йосипович Ткаченко — д-р. техн. наук, професор, завідувач кафедри теплоенергетики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник: **Станіслав Йосипович Ткаченко** — д-р. техн. наук, професор, завідувач кафедри теплоенергетики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Yaroslav A. Efremov — Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: yefremov.yaroslav1993@gmail.com;

Andrey V. Gyzhko — Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

Stanislav I. Tkachenko — Dr. Sc. (Eng), Professor, Head of the Chair of Power Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

Supervisor: **Stanislav I. Tkachenko** — Dr. Sc. (Eng), Professor, Head of the Chair of Power Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.